

De gebouwen van Rolduc

een ontwikkeling van meer dan 900 jaar

Presentatie van Pierre Waelen

tijdens de grote reünie Rolduc, dd. 08-04-2022

Contact: pwaelen.ha@hetnet.nl

Inleiding

Hoe zijn de gebouwen van Rolduc, zoals wij die nu kennen zo geworden. Dat was de insteek voor de lezing tijdens de reünie van 2022.

Het zal geen verbazing wekken dat in het ruim 900 jarige bestaan enorm veel gebouwd, verbouwd en bijgebouwd is. Gaandeweg weer verbouwd en nog meer bijgebouwd.

Voor de periode van 1104 tot 1830, de tijd van de abdij, is gebruik gemaakt van het boek van Joep Offermans, “de abdij Kloosterrade - Rolduc. Vierssen heeft deze historie zichtbaar gemaakt in een aantal illustratieve tekeningen.

Voor de Luikse periode en de periode daarna is gebruikgemaakt van de boeken “Rolduc in woord en beeld” en “Rolduc 1843-1943”.

Voor de periode vanaf 1920 is daarnaast ook gebruik gemaakt van de jaarboeken en het boek “Het vierde Rolduc”.

De abdij.

In de jaren 1000-1200 zijn enorm veel kloosters gesticht. In die periode werd ook de grondslag voor de abdij Rolduc gelegd. Ailbertus komt in het land van Rode en bouwt al snel iets van een kapel. Rijke edelen en kruisvaarders sluiten zich aan. Een houten gasthuis wordt gebouwd. Al snel breiden de bezittingen zich uit tot wel 9 grote hoeven. De opbrengst daarvan wordt gebruikt voor de bouw van kloostergebouwen en een kerk. Maar ook voor het stichten van nieuwe kloosters, de bouw van parochiekerken en de opleiding van religieuzen .

In etappes wordt gewerkt aan de bouw van een kerk. Het eerst wordt een langwerpige hallencrypte, gebouwd met aan de oostzijde één ronding.

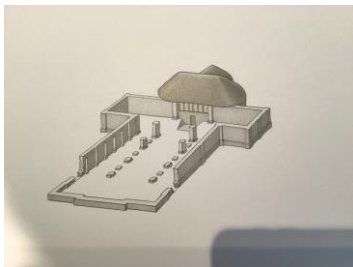

Fig 1

Fig 2

Rond 1130 wordt boven op de crypte een priesterkoor gebouwd. Een centrale trap leidt omhoog naar dat koor. De toegang naar de crypte gaat via trappen aan de zijkanten van het priesterkoor. Tegelijk wordt een aanzet van muren gemaakt naar het westen. *Fig 1.*

Later, rond 1143, worden de muren van de kerk naar het westen toe verlengd. Aanvankelijk is er dakbedekking van stro, maar in 1153 is het gebouw onder de pannen. Het is dan nog een betrekkelijk klein gebouw, met 2 transeptarmen en naar achteren 3 traveeën. *Fig 2.*

In de 2^e helft van die eeuw volgt de bouw van de 4^e travee tegelijk met de zogenaamde westbouw met toren die de kerk afsluit. Deze toren is minder hoog dan de huidige. Mettertijd verrijst er zo in 100 jaar tijd een abdijkerk. *Fig 3.*

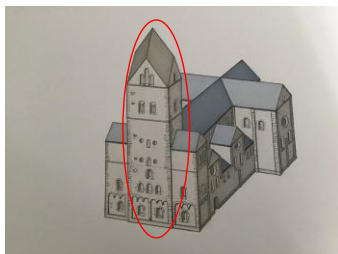

Fig 3

Waar komt het benodigde geld vandaan? Dat komt van schenkingen van adellijke heren en vertrekkende kruisvaarders maar ook van bijdragen van toetredende mannen en vrouwen. Met name de eerste 50 jaar breiden de bezittingen zich snel uit.

Zoals zo vaak volgt er na een periode van bloei - in

1250 telt de abdij 44 koorheren - een tijd van stilstand en achteruitgang in. Zo ook hier. Verval in geestelijk en stoffelijk opzicht. Een droeve periode van twee volle eeuwen. Gevolg van onlusten en oorlogen, maar ook van bandeloosheid van de clerus, teloorgang van de kloostertucht en inflatie van het pausdom.

Abt Dammerscheidt die in 1522 aantreedt probeert het verval te stoppen. Hij gaat niet alleen over tot restauratie van de abdijgebouwen maar probeert ook de tucht te herstellen. Naar de, van de abdij afhankelijke, parochies zendt hij plichtsgetrouwe herders. Hij laat een nieuw woonverblijf optrekken voor de koorheren aan de oostkant, min of meer aansluitend aan de noordelijke transept-arm van de kerk en hij laat een nieuw kapittelhuis optrekken aan de noordzijde van het huidige carré. *Fig 5.*

Het afgebrande priesterkoor laat hij, in de voor die tijd gebruikelijke, laat-gotische stijl herbouwen. De troebelen der reformatie leiden tot driemaal toe tot brand in de gebouwen en kerk.

Een kleine eeuw later, in 1608, volgt een opknapbeurt van de abdijkerk en worden nieuwe kloostergebouwen neer gezet aan de westzijde van het complex naast de kerk. *Fig 5.* Aan het huidige voorplein

In 1614 wordt de hele oostvleugel die een eeuw geleden gebouwd is, het woonverblijf voor de koorheren, door brand verwoest en weer herbouwd.

In 1624 wordt de westbouw van de kerk, inclusief de toren hersteld en bekroond met een stenen spits. Deze westbouw vormt de basis van de huidige toren. *Fig 5.*

In 1635 wordt het barokke hoofdaltaar geplaatst. *

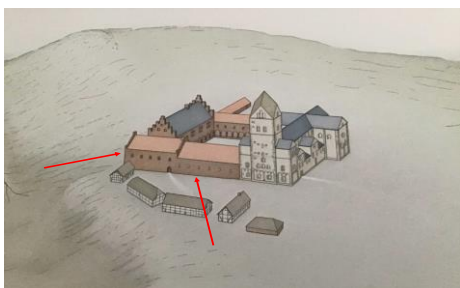

Fig 5

Rechts de westbouw van de kerk, bekroond met stenen spits.

Links de nieuwe kloostergebouwen naast de kerk. *Rode pijlen.*

Met blauwe dak de kapittelzaal.

Dwars daar achter het oostelijke woonverblijf van de koorheren, aansluitend aan de

Abt vd Steghe laat in 1671 een vierkante klokkentoren bouwen aan noordzijde van het gotische koor, aan de zuid westzijde van het koor een kleine sacristie.

Hij laat de gebouwen van de westvleugel van begin 1600 verbouwen tot een nieuw abtenverblijf met de alom bekende vierkante hoektoren. Op bovenverdieping van hoektoren komen de vertrekken van de abt.

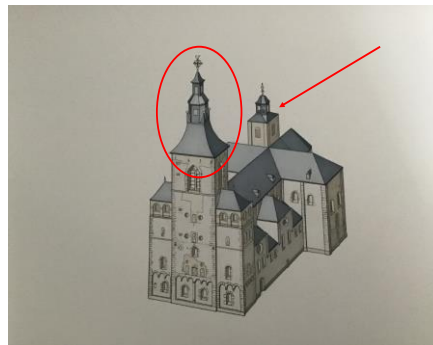
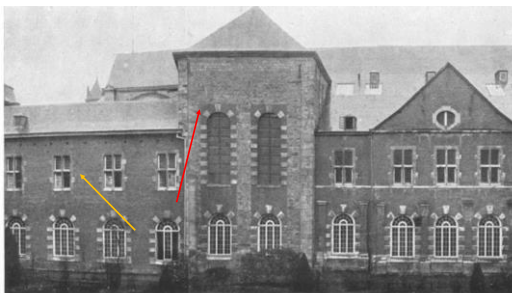

Het nieuwe abtenverblijf met hoektoren.

Op de foto onder de zonnwijzer die de gevel van de deze hoektoren siert.

Tussen deze westbouw en de transept-arm van de kerk wordt aan carré zijde / noordzijde kerk een nieuwe vleugel toegevoegd. Bekroond met een tympanon. Op begane grond een gang, op de 1e verdieping komen slaapvertrekken. Deze bouw onttrekt de zijkant van de kerk volledig aan het zicht.

Op de linker foto rechts de nieuwe vleugel tussen transept (*rode pijl*) en westbouw, met halfronde ramen op de benedenverdieping en kruisvensters op de bovenverdieping. Boven de gevel een tympanon.

Op de rechter foto de klokkentoren naast het koor en de nieuwe, met leien bedekte torenspits.

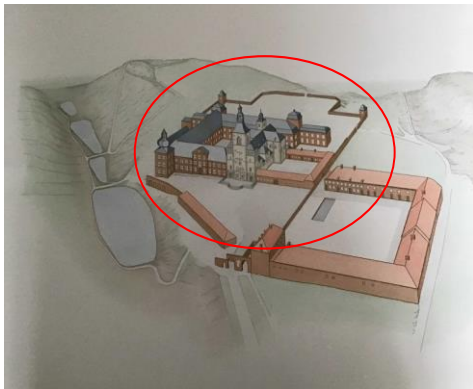
Kenmerkend voor de westvleugel en de nieuwe vleugel langs de kerk: de hardstenen banen tussen de n vlakken van baksteen en de in hardsteen uitgevoerde kruisvensters. Een invloed van de Maaslandse architectuur stijl in de 16^e en 17^e eeuw

Tot slot laat abt vd Steghe de zware stenen torenspits uit 1624 vervangen door een houten spits, met leien bedekt.

Dertig jaar later, rond 1720/1730, laat abt Heyendal de gang langs de noordzijde van de kerk, door de transept-arm heen doortrekken naar de toenmalige oostelijke woonvleugel. Op de 1^e verdieping wordt het gedeelte in de transept arm open gehouden zodat er van die kant nog enig licht in de kerk kan vallen.

Door de bouw van deze gang wordt de noordelijke transeptarm inwendig voor de helft verkleind en gaat de symmetrie tussen de beide transept-armen verloren. Om deze weer te herstellen laat Heyendal in de zuidelijke transept-arm een bovengrondse grafkelder bouwen van 4 meter hoog.

Aan de achterzijde van het klooster (oost zijde) laat Heyendal, op de plaats van de boomgaard, een grote tuin aanleggen, begrensd door een tuinmuur met sierlijke hoektorentjes aan noord- en zuidzijde en een toegangspoort aan de zuidkant. Het terrein liep erg af en werd opgehoogd.

De tuintorentjes stammen uit het begin van de 18^e eeuw. Wat thans tuin en speelplaats is was toen een grote boomgaard. Er werd een tuinmuur omheen gebouwd en het terrein werd opgehoogd. Om dit opgehoogde terrein te stutten was een sterke borstwering nodig. De ommuring moest niet alleen stevig zijn maar ook sierlijk en smaakvol.

De rode poort.

De toegangspoort aan de zuid zijde draagt het jaartal 1730 en was bekend onder de naam de rode poort. In 1924 is hij vervangen door een nieuwe poort met tientallen grote spijkerkoppen. Deze poort ligt thans tussen het voormalige schoolgebouw en de aula.

In 1744 worden in de zijvleugels van de kerktoeren, aan de kant van het voorplein, 2 ingangen gemaakt.

Ondanks tegenwerking van de oudere kloosterlingen wordt o.l.v. abt vd Steghe en zijn opvolgers Bock en Heyendal de kloostertucht herstelt.

Onder het bewind van abt Fabritius wordt in 1752 gestart met de bouw van een nieuwe oostvleugel, ontworpen door Italiaanse architect Moretti. Deze vleugel komt verder naar het oosten / richting cour te liggen dan de toen bestaande, reeds eerder genoemde woonvleugel.

In het midden vinden we een bordes met toegangsdeur. Daar boven een tympanon. Het midden deel, 2 x 5 vensters breed, wordt geflankeerd door 2 hoek torens. Daarna volgen 2 zijgedeelten, ook weer 5 ramen breed maar minder diep dan de middenpartij. In het zuidelijke zij-deel bevindt zich de roccoco bibliotheek ook wel salle haute genoemd, die zich in de hoogte uitstrekt van de begane grond tot het plafond van de 1^e verdieping. In het noordelijke zij-deel vinden we later op de 1^e verdieping de bisschopszaal.

Naast de ingang bevinden zich aan iedere zijde 2 zalen, onderling telkens verbonden door een deur. De zuidelijke zaal diende als kapittelzaal, de kleinere als kleedruimte. Aan de kerkzijde bevindt zich een trappenhuis dat toegang geeft tot het koor v.d. kerk. In hele vleugel stuc werk in rococostijl.

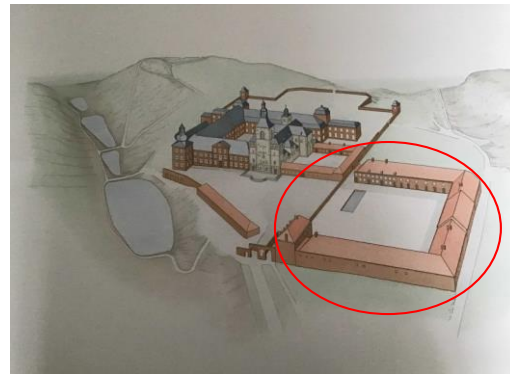
Op de 1e verdieping zijn aan de courzijde de cellen van de koorheren, aan de carré zijde bevindt zich een gang.

Het ging de abdij in die tijd goed. Zij had 14 hoeven en 2 banmolens in eigendom.

Abt Rauschaw maakt in 1742 een begin met kolenwinning in eigen beheer. Tot dan gebeurde dit door de kolenwinning in concessie uit te geven of door deelname aan een consortium. Pas na 1780 levert de mijnbouw winst op.

In 1792 wordt hoeve Kloosterrade gebouwd.

Hoeve Kloosterrade. (omcirkeld)

Op de vlucht voor de Fransen vertrekken in 1794 de intern wonende koorheren oostwaarts over de Rijn met medeneming van zoveel mogelijk goederen. Twee jaar later worden de resterende goederen en het onroerend goed door de Franse staat verbeurd verklaard. Niet veel later worden deze weer terug gekocht door de koorheren die in de parochies bedienden. In 1804 verdelen de koorheren de goederen onder elkaar, maar zij besluiten dat abdij en hoeve gemeenschappelijk eigendom blijven.

In 1796 worden alle religieuze gemeenschappen, die zich niet bezig houden met onderwijs of ziekenzorg, door de Franse overheersers opgeheven onder verbeurdverklaring van hun goederen. Als compensatie krijgen de kloosterheren bonnen. Met die bonnen kopen de in de parochies wonende koorheren een deel van de bezittingen en de gebouwen van Rolduc weer terug. In 1804 verdelen zij de terug gekochte goederen onder elkaar. Abdij en hoeve blijven gemeenschappelijke eigendom.

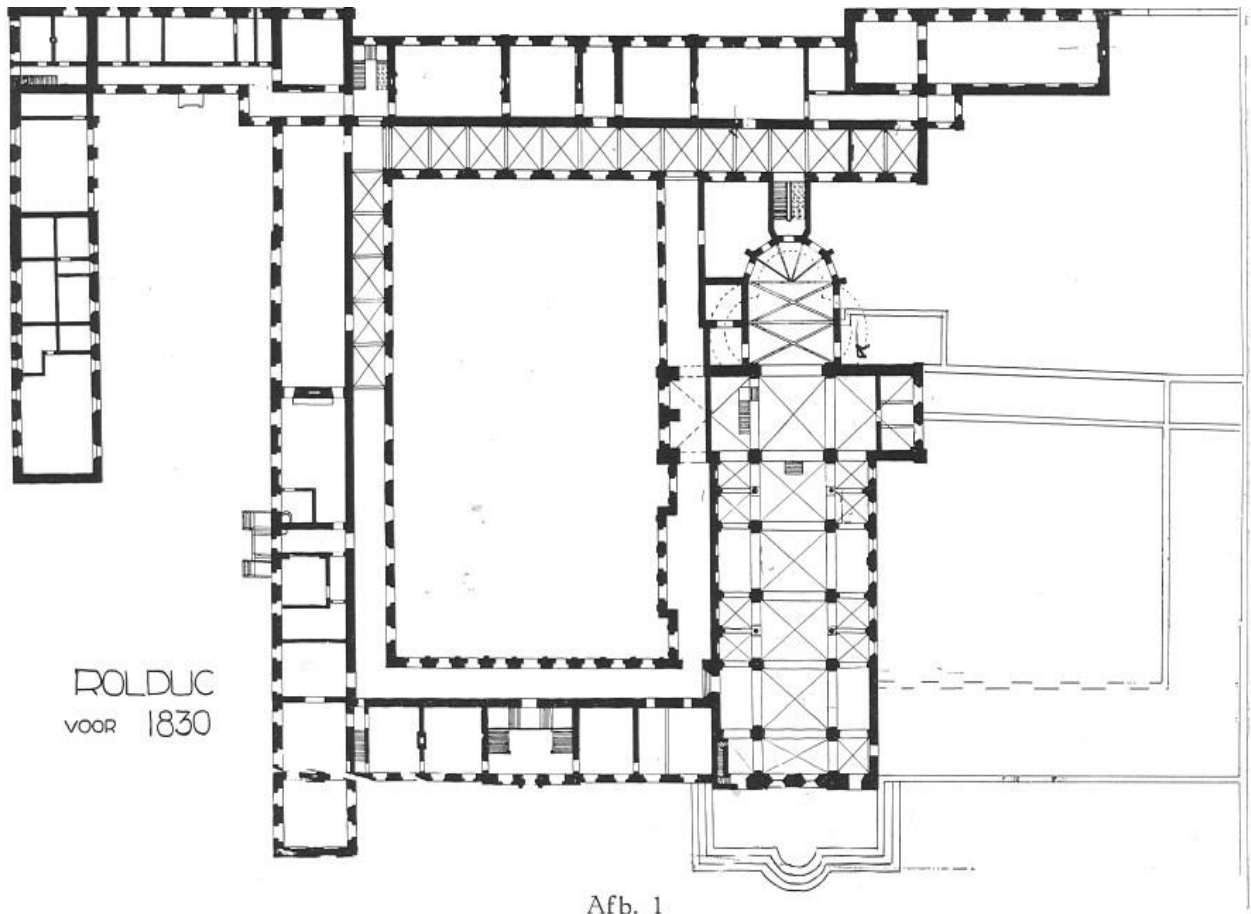
Ongeveer 15 jaar later, in 1817 geven de kanunniken o.l.v.

Ernst het bisdom Luik de mogelijkheid de gebouwen met de bijbehorende bezittingen over te nemen onder de voorwaarde dat er een opleidingsschool voor priester kandidaten uit de regio in zal worden gehuisvest.

Pas in 1831 lukt het Luik op Rolduc een klein seminarie te vestigen. De gebouwen, die inmiddels gedurende 30 jaar amper bewoond waren geweest, zijn in verval.

Met de gedachte meerdere soorten onderwijs te gaan bieden ging Luik aan de slag om de gebouwen geschikt te maken voor 300 leerlingen.

De Luikse periode, 1831-1843

We zien hier een plattegrond van de gebouwen rond 1830. Rondom de binnentuin bevindt zich op de begane grond én de eerste verdieping een wandelgang, die toegang geeft tot de verschillende woonruimten in de W-, N- en Oostvleugel. De zuidelijke gang, rechts op deze plattegrond leunt tegen de kerk en doorsnijdt het noordelijke transept.

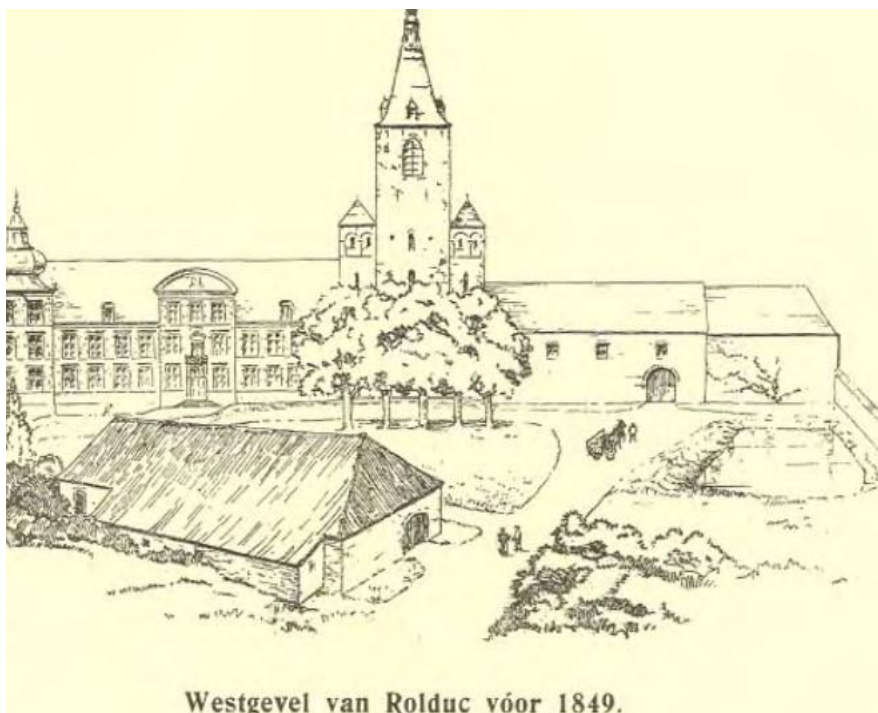
Goed te zien is ook dat het middengedeelte van de Fabritiusvleugel dieper is dan de beide zijgedeelten. Ook de trap die de Fabritius vleugel met het koor van de kerk verbindt is te zien.

Aan de zuidzijde van de kerk, rechts staan bijgebouwen, schuren en stallen rondom een kleinere binnentuin.

Rondom het voorplein bevinden zich tiendschuren, stallen en woningen van het personeel der hoeve. Langs de noordvleugel aan de basse cour eveneens economie gebouwen.

Deze foto schets geeft een indruk van de gebouwen rond die tijd. De Fabritius vleugel met zijn imposante torens, de rode poort in de zuidelijke tuin muur. De vierkante toren naast het koor van de kerk. Aan de linker kant op deze foto de bijgebouwen en stallen rondom de kleine binnentuin

Luik trof een gebouw aan dat dertig jaar leeg had gestaan en in de loop van die tijd ontmanteld was. Geen stoelen of banken in de kerk, geen vloer meer in de gangen, geen planken op de slaapzalen en start met herstelwerkzaamheden voor een beoogd leerlingen aantal van 300.

In de noord en westvleugel wordt op de 1^e verdieping slaapgelegenheid gecreëerd voor de leerlingen. Wij kennen die later als slaapzaal 1 en 2.

In de oostvleugel wordt op de eerste verdieping de gang naar het midden verplaatst. Aan weerszijden komen studeerkamers. Wij kennen die als de herengang met halverwege het Wilhelminaplein.

Die herstelwerkzaamheden kosten veel geld. Daarom wordt in 1834 de hoeve met zijn 104 bunder land en nog 45 bunder land elders verkocht.

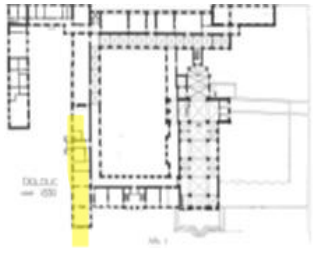
In 1836 opent Luik een normaalschool, een opleiding tot onderwijzer. Lokalen voor deze school komen in de bijgebouwen, schuren en stallen rond de kleine binnentuin aan de zuidzijde van de kerk.

De economie gebouwen rond het voorplein en basse cour blijven onveranderd.

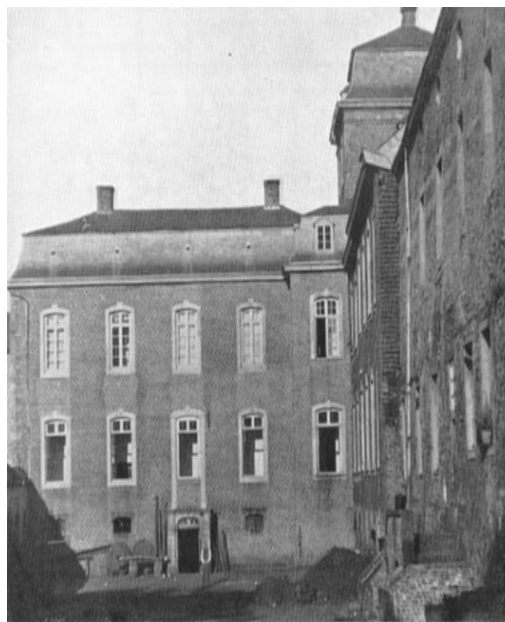
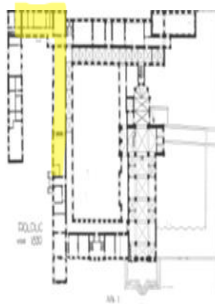
In 1843 vertrekt het Luikse seminarie en worden de gebouwen overgedragen aan het apostolisch vicariaat Roermond. Luik neemt alle huisraad, kerkgewaden, schoolmeubels mee naar St Truiden.

Economie gebouwen aan de basse cour

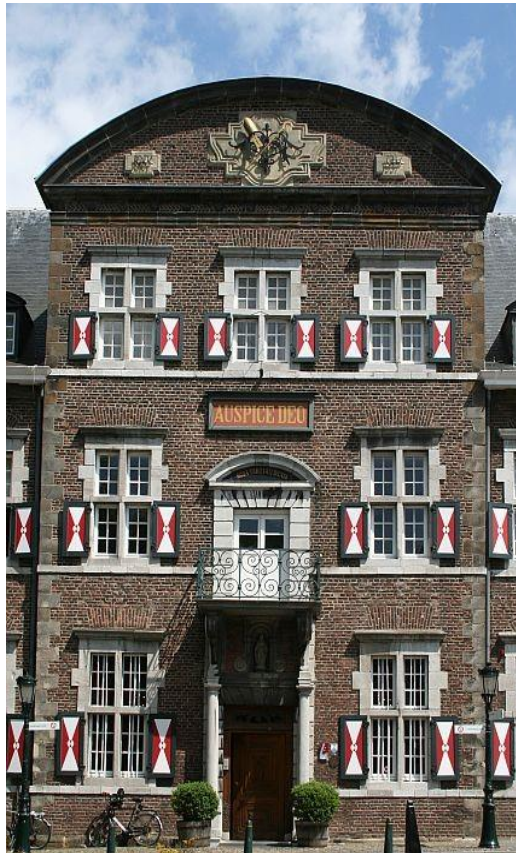
Zicht op de noordgevel, vanaf basse cour

Zicht op achterkant zijvleugel Fabritiusvleugel, gezien vanaf basse cour.

Rechts: basse cour muur noordvleugel

Katholiek onderwijsinstituut. 1843-1943

Het apostolisch vicariaat Limburg, het latere bisdom Roermond, neemt de gebouwen ten lange leste over. Het bisdom Luik liet de gebouwen leeg achter, geld was er niet, de landerijen zijn verkocht. Onder leiding van God, *Auspice deo*, gaat men aan de slag. De ambitie is groot.

Rolduc moet een katholiek instituut worden voor Nederland en de omliggende landen. Met een seminarie, een normaalschool en een *Cours speciaux* / middelbare schoolopleiding. Deels een voortzetting van de scholen die er al zijn. De eis tot roeping vervalt.

Het leerlingenaantal stijgt snel naar 300. Door de grote toeloop wordt een afzonderlijke afdeling voor Duitstalige leerlingen noodzakelijk. Bouw werkzaamheden volgen.

De oude schapestal en tiendschuur aan het voorplein worden in 1848 veranderd in een aula, naar een ontwerp van Clausener.

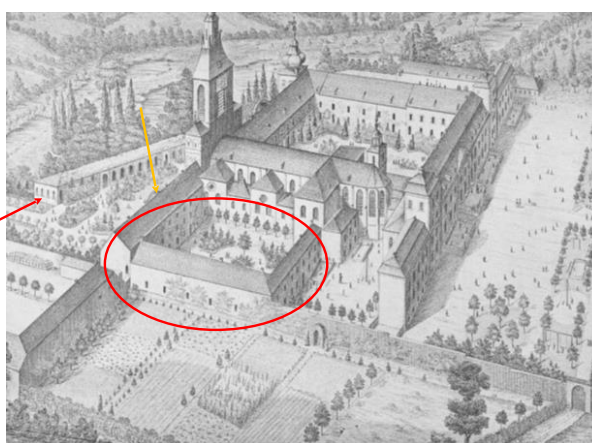
Onder dezelfde architect wordt een jaar later de westvleugel aan de zuidzijde van de kerk uitgebreid. De stallen daar maken plaats voor een nieuw gebouw dat de tegenhanger moet zijn van het abbatiale verblijf in de noordkant. Het biedt ruimte aan de driejarige middelbare school en de normaalschool. In 1850 wordt ten zuiden van de aula, aan het voorplein, enige lokalen bijgebouwd, tegelijk met de thans nog aanwezige dubbele inrijpoort.

De nieuwe westvleugel aan de zuidkant van de kerk.

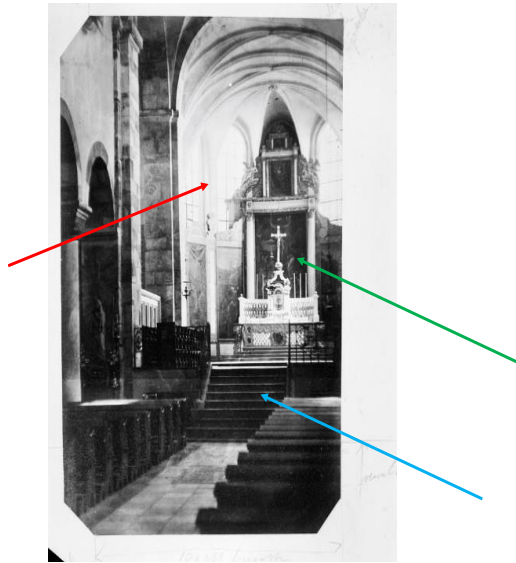

De dubbele inrijpoort.

Deze schets laat de uitbreiding van de aula zien (*rode pijl*).

In 1853 wordt Pierre Cuypers binnen gehaald om mee te denken over de restauratie van de kerk. Hij treft een romaans ogende kruiskerk aan met een laat gotisch koor (*rode pijl*) en een barok hoofdaltaar (*groene pijl*). Vanuit de kerk leidt een brede midden trap (*blauwe pijl*) naar het priesterkoor. In de zuidelijke transeptarm geeft een trap toegang de crypte.

De zuidelijke transept-arm is gedeeltelijk gevuld met een bovengrondse grafkelder, de noordelijke transept-arm is afgeknot door de gang die er door heen loopt.

Merkwaardigerwijs is zijn eerste opdracht de bouw van een nieuwe oksaal. Voorheen van hout. Nu wordt het een grote, vooruit springende galerij, gedragen door granieten zuilen met hoog opgaande romaanse bogen. Pierre Cuypers ontwerpt ook de orgelkast en de gebr. Müller uit Reifenscheidt bouwt het orgel dat in 1855 in gebruik wordt genomen.

Bij de eerste restauratie werkzaamheden in de kerk (1873) wordt de brede midden trap die vanuit de kerk naar het koor leidt weggebroken, wordt de westelijke ingang van de crypte hersteld evenals de twee toegangstrappen naar het koor.

Om ruimte te winnen voor klaslokalen wordt rond 1860 de hoge bibliotheekzaal in 2 verdiepingen verdeeld.

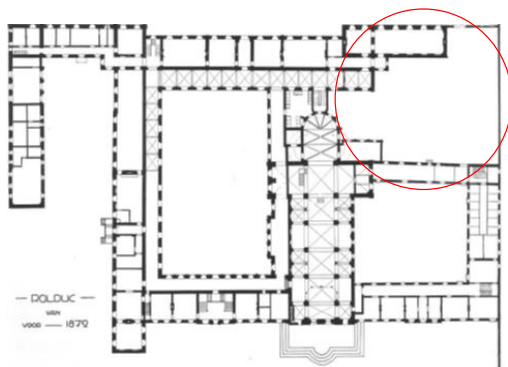
In 1863 komt de wet op middelbaar onderwijs. Deze moet een betere aansluiting aan het hoger onderwijs mogelijk maken. De wet voorziet in een aantal schooltypen met ieder een eigen leerplan. Een van die nieuwe schooltypen is de HBS.

Voor dit nieuwe schooltype zijn meer klaslokalen nodig o.a. voor wis-, natuur- en scheikunde en tekenen.

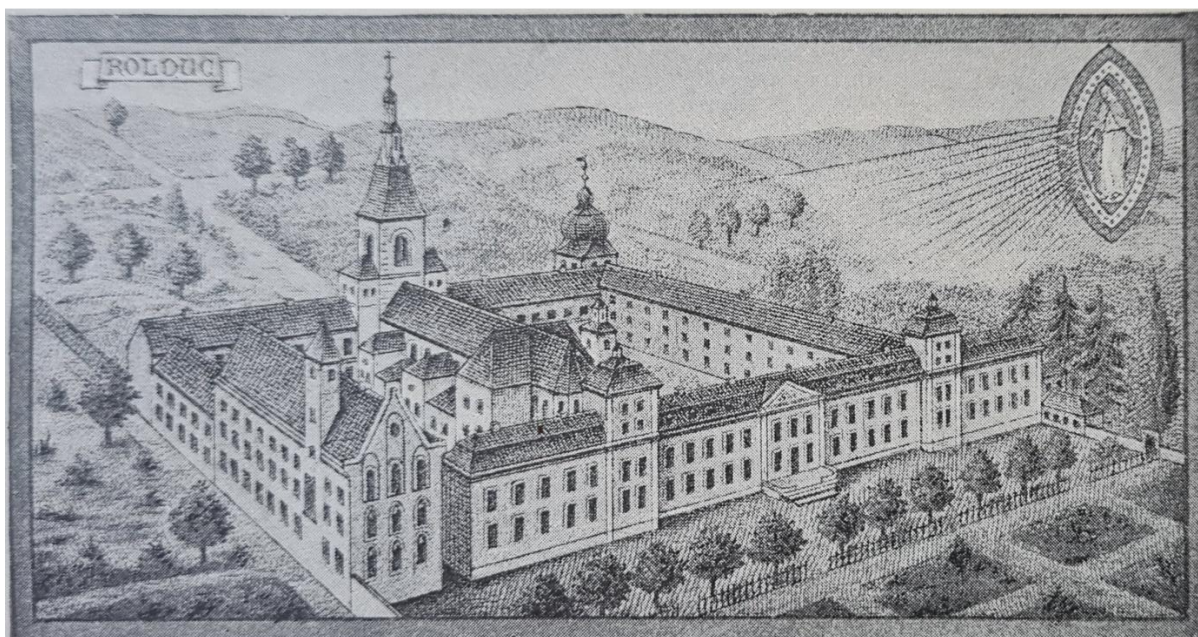
Door de grote toeloop is ook een extra slaapzaal nodig. De ruimte om dit allemaal te verwezenlijken vindt men in de zuid oosthoek.

Tot de humaniora horen onderwijs in Grieks, Latijn, Duits en Frans, letterkunde en godsdienst. Wis- en natuurkunde, scheikunde, plant en dierkunde horen er niet bij.

Het leerplan van de HBS vereist niet alleen onderwijs in de talen maar ook in de exacte vakken

Daar verrijst een nieuw gebouw van 3 verdiepingen. Aan de zuid zijde aansluitend aan de bestaande vleugel, aan de oostzijde aansluitend aan de bibliotheekzaal en achterlangs door lopend. Met klaslokalen op de begane grond en de 1^e verdieping, een slaapzaal, dortoir 5, een congregatie kapel en enige slaapkamers voor priesters in de oostelijke deel. Een sterrentoren als de ultieme bekroning van dit bouwdeel.

Deze tekening laat goed de nieuwbouw in de zuidoosthoek zien, 3 verdiepingen, met sterrentoren. Het gebouw raakt aan de courzijde de Fabritiusvleugel niet. Later wordt deze ruimte dicht gebouwd en wordt dan bekend onder de naam "biechtstoel". Niet te zien op deze tekening is dat aan de kant van de binnentuin de nieuwe vleugel doorloopt achter de zijvleugel van de Fabritiusvleugel, waarin ook de rococo bibliotheek. Dit wordt de donkere gang richting schoolgebouw.

De gebouwen van Rolduc

In 1874 brandt de aula op het voorplein gedeeltelijk af, waarna herbouw en inrichting volgt o.l.v. Pierre Cuypers.

Interieur van de aula.

Rechts valt licht naar binnen via de ramen aan die kant

In 1876 wordt de noordvleugel vernieuwd en verbreed, de muren aan de zijde van de basse cour worden afgebroken en enige meters noordelijker opnieuw opgetrokken. Bovendien wordt aan deze vleugel een verdieping toegevoegd. Op de bovenste verdieping ontstaat zo ruimte voor slaapzaal 4, een verdieping lager de verbrede slaapzaal 2. Op de begane grond een nieuwe, grote eetzaal en in het souterrain een keuken.

Interieur van de grote eetzaal.

Let ook op de eenvoudige verlichting d.m.v. gaslampen

De uitbouw van de noordgevel, met tympanon, is op deze foto goed te zien.

Ten behoeve van slaapzaal 4 is er een verdieping bij gekomen.

De grote restauratie van de kerk. 1890-1900

De restauratie begint met het afbreken van het gotische koor en de ernaast gelegen klokkentoren. Er wordt een nieuw koor opgetrokken in romaanse stijl met 3 halfronde absiden. De privaten, noordoostelijk gelegen van het koor, worden verplaatst naar de basse cour. Hoe verder? De gebouwen rond de grote binnentuin / het carré vormen een indrukwekkend architectonisch geheel. Anderzijds: moet de kerk zelf verborgen blijven achter een muur en het dak-werk van een slaapzaal. Het plan om dit geheel te behouden wordt na lang beraad gewijzigd. De noordkant van de kerk zal vrij gemaakt worden en er zal een nieuwe kruisgang langs de kerk komen die west met oost verbindt.

Door het vertrek van de normaalschool naar Echt in 1892 wordt het mogelijk de vrij gekomen lokalen aan zuidkant van de kerk af te breken. De binnentuin ten zuiden van de kerk komt geheel vrij te liggen.

Tussen 1895 en 1897 wordt de noordzijde van de kerk vrij gelegd. Het bouwdeel tussen transept-arm en westvleugel / toren wordt afgebroken. Vervolgens wordt een nieuwe sacristie en een nieuwe verbindingsgang langs de kerk gebouwd. Aan het oostelijke uiteinde van deze nieuwe gang laat Cuypers twee romaanse poorten aanbrengen die respectievelijk toegang geven tot de noordelijke en de zuidelijke pand tuinen, het grote en kleine carré. De muren van het noordelijke transept worden hersteld.

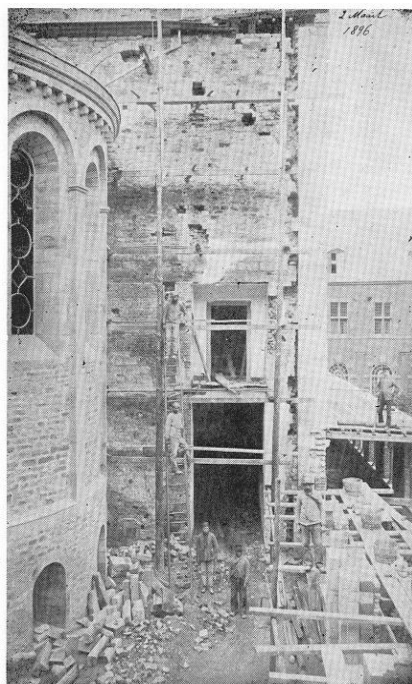

De gebouwen van Rolduc

ROMAANSCH PRIESTERKOOR 1891 — 1893.

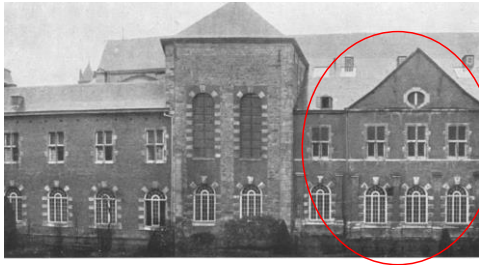
Links: het nieuwe
priesterkoor na de
restauratie.

Bouw foto:

Helemaal rechts op de foto:
de nieuwe kruisgang in
wording.

Midden op de foto de
doorgang door het
noordelijke transept van de
kerk, op begane grond en 1^e
verdieping, die weldra dicht
gemaakt zal worden.

Omcirkeld: noordzijde kerk tussen transept en toren / westgevel.

Op de rechter foto een begin van de afbraak daarvan.

De noordkant van de kerk is klaar.

Na het gereedkomen van het werk aan de noordzijde in 1897 wordt ook de zuidelijke kant der kerk hersteld. De inpandige bovengrondse grafkelder in de zuidelijke transept-arm was al in 1892 verwijderd. Naast het koor, waar eens de sacristie gestaan had, meent Cuypers sporen te zien van een romaanse wenteltrap en verrijst een lantaarn torentje. In 1900 is de gehele zuidgevel van de kerk hersteld.

Pierre Cuypers was niet alleen architect. Hij had gevoel voor harmonie, ruimte, lijnen en kleuren, de eenheid van een gebouw en zijn versieringen. Daarom ontwierp hij ook beeld en meubelwerk voor zijn gebouwen zoals de biechtstoelen, de graftombe van Ailbertus, de reliekschrijn van H Daphne. De glas in loodramen in de crypte.

Bouw van Klein Rolduc. 1899

Het verouderde schoolgebouw in de zuidwesthoek waarin voorheen een deel van de normaalschool gevestigd was, wordt nu ook afgebroken.

Op deze plek verrijzen de lokalen van klein Rolduc, ten behoeve van het voorbereidend onderwijs, dat bedoeld is als schakel tussen lagere school en middelbare school. Het wordt een gebouw van 3 verdiepingen met luchtige klaslokalen, een speel- en studiezaal. Op 1^e verdieping kamers voor leraren. Op 2^e verdieping een nieuwe slaapzaal, slaapzaal 6.

Klein Rolduc

De nieuwe gebouwen

Latere speelzaal en
studiezaal

Herengang Klein Rolduc

Begane grond Klein Rolduc, klaslokalen

Slaapzaal

Grote studiezalen

Rond 1910 wordt tussen de zalen in de Fabritius vleugel de scheidingsmuur weggebroken. Zo ontstaan twee grote studiezalen. Later wordt de doorgang van het voorportaal naar de kruisgang aanzienlijk verbreed. In 1925 worden de toegangsdeuren van de studiezalen naar het midden van de wand verplaatst.

In het oude klooster waren de zalen aan de zuidkant in gebruik als kapittelzaal en sacristie.

Later dienden ze als klasruimte voor de filosofie en de hoogste klas van het gymnasium. De grotere ruimten als studiezaal en recreatiezaal

Ruimere subsidies voor onderwijs en groeiend leerlingen aantal

Na WO 1 breekt een betere tijd aan. Er komen vergoeding voor de geleden mijnschade, ruimere subsidies voor onderwijs en het aantal leerlingen blijft groeien.

De leslokalen zijn door het hele gebouwencomplex verspreid, veelal te klein, slecht verlicht en gelucht. Er is behoefte aan nieuwe recreatieruimte. Men wenst scheiding van de economie gebouwen (boerderij) en woonruimte, centralisatie van studie en klaslokalen.

Nieuwbouw moet echter ook aansluiten en passen bij de monumentale vormen van de oostgevel / Fabritius vleugel.

Als eerste wordt in 1922 de gymnastiekzaal gebouwd.

De boerderij met stallen, de werkplaats van de timmerman en de schilder, de slagerij en de bakkerij worden allemaal ondergebracht in één complex, achter de aula aan het voorplein. Een gebouw van drie verdiepingen. Het heeft een eigen toegangsweg vanuit de oprijlaan. In 1924 wordt het in gebruik genomen.

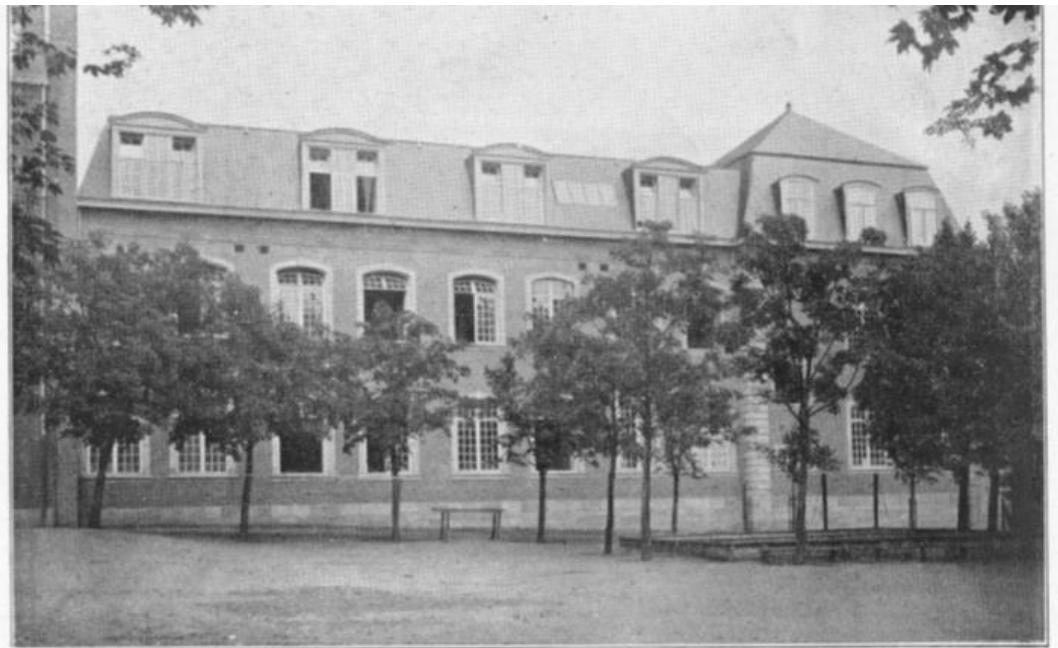

De gebouwen van Rolduc

Voor de centralisatie van de klaslokalen wordt de zuidvleugel verlengd. Naast gewone klaslokalen komt er ook een nieuw tekenlokaal, een lokaal voor natuur en scheikunde en een lokaal voor natuurlijke historie. In 1924 is de bouw klaar.

Nieuwe zuidvleugel,
Links gezien vanaf grote cour.
Onder vanaf cour Klein Rolduc.

Twee jaar later (1926) is de noordkant aan de beurt. Langs het bosquet wordt een brede, nieuwe vleugel opgetrokken naar een ontwerp van Jan Stuyt. Deze vleugel grenst deels aan de basse cour, deels aan de noordzijde van de cour. Het wordt een gebouw van 3 verdiepingen met een souterrain. Het wordt niet tegen de bestaande Fabritius vleugel aangebouwd maar enige meters naar het noorden / richting bosquet verlegd. Een smalle tussenbouw als verbinding. Een trappenhuis toren als overgang en spilpunt. In dit noordelijke bouwdeel worden woonruimte, ziekenkamers, recreatie- en muziekzalen en de leslokalen van de filosofie verenigd.

Bij het ontwerpen van deze vleugel rees de vraag of men de oude Fabritius / oostvleugel zoveel mogelijk intact moest laten. De oude baumeister van de Aachener Dom werd om raad gevraagd. Hij stelde voor de nieuwe noordvleugel enige meters naar het noorden te verleggen en een smalle tussenbouw als verbinding in te lassen.

De trappenhuis toren kreeg een volkomen onafhankelijke eigen fundering, los van het oude gebouw. Ook het bouwdeel aan de basse cour kreeg voldoende afstand tot de noordvleugel.

Op de bovenste foto is de smalle tussenbouw, 2 ramen breed, mooi te zien.

Op de middelste foto de noordvleugel gezien vanaf de cour.

De onderste foto:

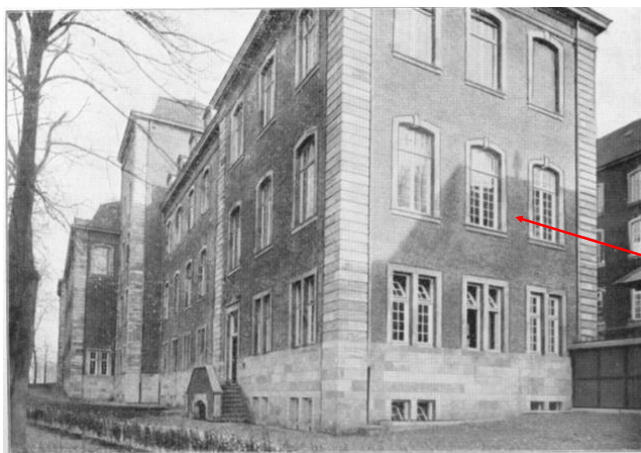
In het souterrain: ketelhuis met kolen opslag.

Op de begane grond; dienkeuken voor het personeel en bad inrichting voor de internaat bewoners.

Op de 1^e verdieping (rode peil): 2 ruime klaslokalen voor de filosofie.

Op de 2^e verdieping: eetzaal voor de heren.

Onder het dak: het casino, het recreatie verblijf van de filosofen

Bovenste foto:

Noordvleugel gezien vanaf het voetbalveld.

In het souterrain: muziekzaal, 16 muziek kamertjes en was- en kleedruimte voor de voetballers / sporters.

Op de begane grond: speelzaal en rookzaal.

Op de 1^e verdieping zit/slaapkamers voor de heren

Onder het dak: de infirmerie met haar ziekenkamertjes.

Middelste foto: badhokjes

Onderste foto: de speelzaal

006

de badhokjes - het domein van de badknecht

Tegelijk met al deze nieuwbouw komt in de jaren 1922-1927 centrale verwarming en elektrische verlichting. De keuken wordt geschikt gemaakt voor het koken op stoom, geproduceerd in het centrale ketelhuis. Boven de keuken komt een dienkeuken, met een door stoom verwarmde warmte kast en 3 warmhoud platen

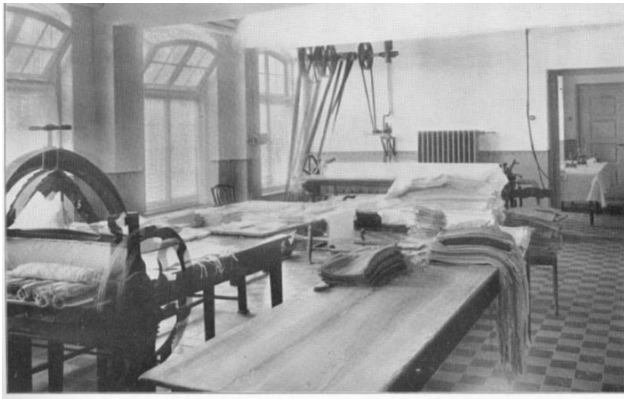
Al deze nieuwbouw in de jaren twintig wordt aangegrepen om meteen centrale verwarming en elektrische verlichting aan te leggen. In het kelder gedeelte aan de basse cour komt een ketelhuis met regelkamer en een kolenruimte voor de CV. Dit centrale ketelhuis levert niet alleen het warm water voor de verwarming maar ook voor de er boven liggende badinrichting. Ook de stoom voor de wasserij wordt daar geproduceerd.

Tegelijk met de bouw van de noordvleugel wordt er ook een nieuw zusterhuis gebouwd. De oude wasserij moet daarvoor wijken. Een nieuwe wasserij komt op de plaats van de gashouder. In het souterrain vinden we droog-, mangel- en strijkkamers. Op de 1^e verdieping hebben de zusters een eigen kapel. Op de 2^e verdieping slaapkamers. Maar niet genoeg. Een deel van de zusters slaapt nog in kamertjes boven de abtenvleugel.

Een onderaardse gang verbindt het souterrain van het zusterhuis met de keuken van het hoofdgebouw.

Het zusterhuis

In 1930 wordt slaapzaal 3, net onder het dak van de Fabritius vleugel verbouwd. De westelijke muur / carré zijde van slaapzaal 3 wordt verhoogd. (rode pijl)

De gebouwen van Rolduc

Aan de oostzijde wordt het dak en het oude tympanon boven de oostelijke ingang met zijn rococo stijl hersteld. De gevel krijgt een wat minder uitgesproken uiterlijk. Ook het bordes wordt vernieuwd. Slechts de sierlijke oude waterbakken blijven in oorspronkelijke staat behouden.

Begin jaren dertig volgt een kleine renovatie van de kerk o.l.v. Jos Cuypers, de zoon van.... De toren wordt opnieuw bekleed en krijgt een nieuw kruis met weerhaan. Van de twee kerk-toegangsdeuren aan het voorplein wordt de noordelijke toegangsdeur verwijderd. De zuidelijke deur wordt wat dieper in het muurwerk geplaatst.

Overigens wordt de toren van 1959 tot 1962 wederom gerestaureerd.

Het eerder door Pierre Cuypers gebouwde oksaal wordt verwijderd en vervangen door een sober houten balkon. Zo werd de westbouw weer in zijn geheel verbonden met de kerk.

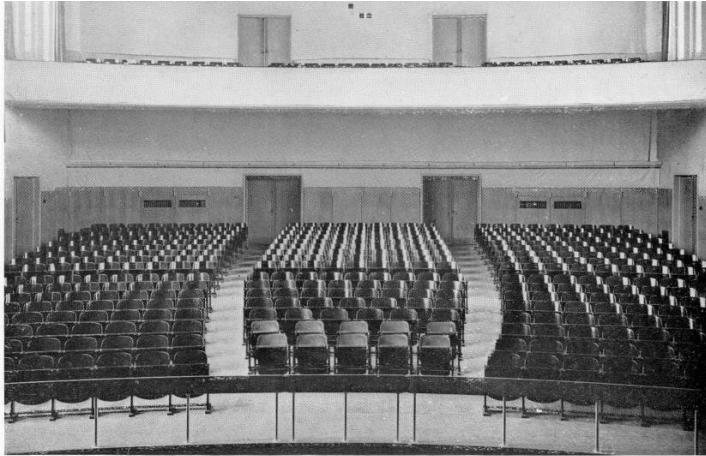
Linker foto: het door Pierre Cuypers gebouwde oksaal.

Rechter foto. Het nieuwe oksaal. Sober, maar niet kleiner

Tot slot In 1934-1935 wordt het laatste grote bouwplan ter hand genomen, de oprichting van een nieuwe aula. Deze komt te liggen tussen het schoolgebouw en de zuidelijke tuintoren. Via de zuidelijke toegangspoort is de aula vanaf de openbare weg toegankelijk.

De gebouwen van Rolduc

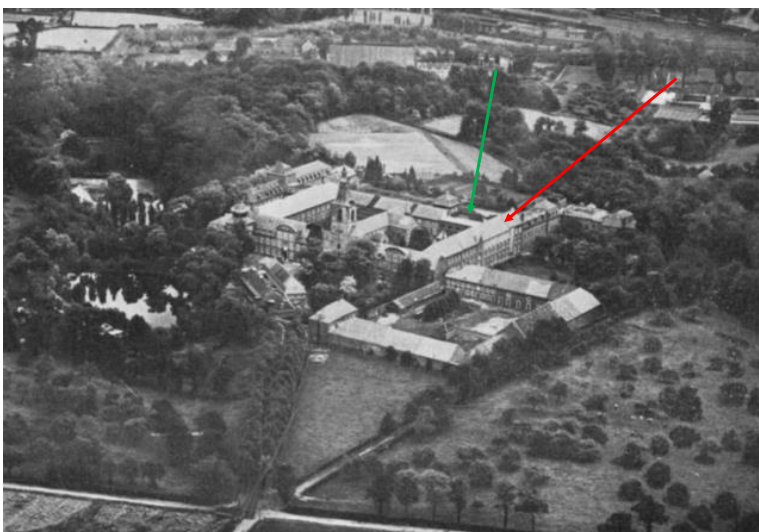
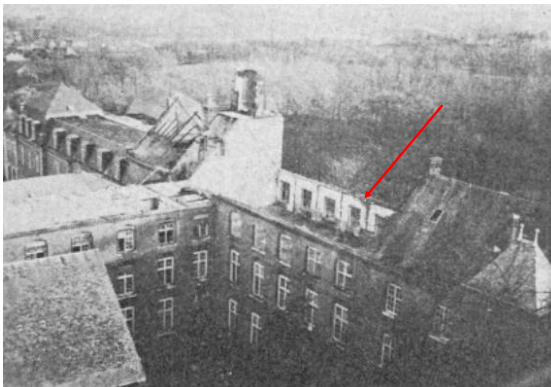
Na de bouw van deze grote aula wordt in 1935 de oude aula op het voorplein volledig vernieuwd. Er komt een nieuw gebouw, de aula minor, met bijgebouwen. Ter wille van het verkeer moet deze smaller worden en aanleunen tegen de achter liggende economie gebouwen.

Het zuidelijke deel van de westvleugel / de gevel van klein Rolduc lijdt erg onder de verzakkingen in de bodem. Maar het dreigende oorlogsgevaar en WO 2 dwingen tot uitstel. De allernoodzakelijkste herstellingen maken het "institut" weer voor een ogenblik bewoonbaar. In 1952 worden de gebouwen van Klein Rolduc wederom zover hersteld dat de gemeente de verklaring van onbewoonbaarheid intrekt.

Het lukt nog wel om in 1940 aan de basse cour, in de nabijheid van de keuken, een nieuwe bakkerij in te richten.

1945 en daarna

In november 1945 woedt een brand op de oude kofferzolder tussen slaapzaal 5 en 3. Slaapzaal 5, inclusief de sterrentoren én de kofferzolder branden volledig af. Van de slaapkamers van de heren in de gang tussen slaapzaal 5 en 3 blijven alleen de muren overeind. Het vuur woedt ook hevig in het oude casino, de Siberie toren van de Fabritius vleugel. De rococo bibliotheek, een verdieping lager moet worden ontruimd.

Bovenste foto: de brand woedt nog, de muren van de sterrentoren staan nog overeind.

Foto midden:

Na de brand: de resten van slaapzaal 5 na de brand.

Het dak boven de kofferzolder, links op de foto is ook helemaal weg.

Foto onder:

Slaapzaal 5 is weer onder dak (rode pijl)

De kofferzolder ligt nog open.(groene pijl)

Het herstel wordt voortvarend aangepakt. Een jaar later is slaapzaal 5 al weer onder dak. Het dak van de kofferzolder zal nog tot 1956 open liggen.

Begin jaren vijftig verklaart de gemeente de gebouwen van Klein Rolduc weer onbewoonbaar. Er worden verstevigingen in de gangen aangebracht, waarna de gebouwen weer in gebruik genomen kunnen worden.

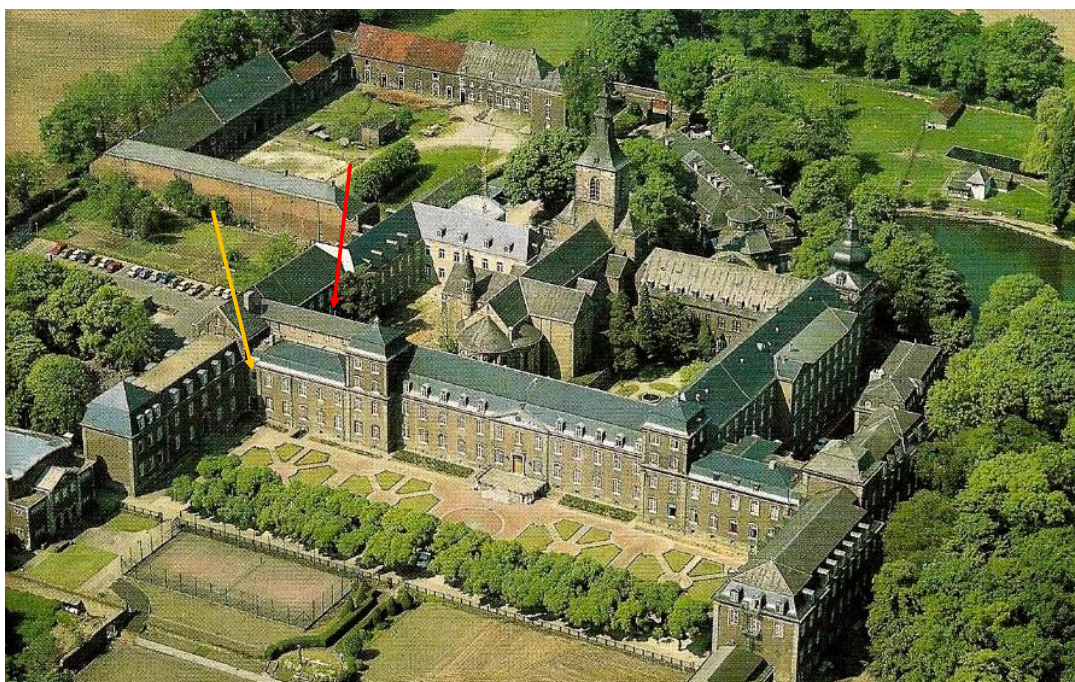

Gang in westvleugel van Klein Rolduc.
Portalen gebouwd door Peutz in 1951.
1e verdieping, westvleugel

Pas in 1956 wordt op het afgebrande dak boven de verbindingsgang tussen slaapzaal 3 en 5 een betonnen, brandvrije zolder gebouwd, de “betonbibliotheek”. Met een zestal ramen aan de oost kant, die over het dak van de oude bibliotheek heen uit zien op Duitsland. Aan de carré zijde wordt de muur 1,20 m verhoogd. Zie foto hieronder.

De gebouwen van Rolduc

Rode pijl: De beton bibliotheek, met ramen aan de oostkant.

Gele pijl: biechtstoel locatie

Tegelijkertijd wordt aan de verbindingsgang tussen slaapzaal 3 en 5, waar voorheen slaapkamers voor heren waren, een moderne douche gelegenheid gebouwd met 20 douche cellen,

Ook de biechtstoel locatie wordt dicht gebouwd. Op de begane grond komt een garage, op de 1 en 2e verdieping komen toiletten

Ook de waterleiding wordt vernieuwd. Voor het bronwater uit de bronnen rond Rolduc, dat als drinkwater wordt gebruikt, worden in de kelder onder het grote carré twee opslag bassins van 40.000 liter gebouwd. Het reservoir in de watertoren kan daardoor vervallen.

In het ketelhuis wordt van kolenstook overgeschakeld op olie stook. Daarvoor worden aan de noordzijde twee olietanks ingegraven.

De oude leidingen van de centrale verwarming worden vernieuwd, de radiatoren kunnen behouden blijven.

Ook de elektriciteit wordt vernieuwd. Rond het huis komt een ringleiding van hoofdkabels zodat van twee kanten stroom kan worden aangevoerd. Het schoenpoetshok aan de voet van de watertoren wordt ingericht als elektriciteit centrale. Alle klas en studiezalen werden geleidelijk voorzien van TL verlichting.

In de inmiddels verouderde en uit de roulatie genomen badinrichting onder het philosophicum wordt ruimte gemaakt voor clubs en recreatie. Ook de kelderruimte tussen de wijnkelder en het philosophicum werd uitgediept en geschikt gemaakt voor o.a. de toneelclub, boekbinderij en knutselklas.

In rookzaal en speelzaal wordt lambrisering aangebracht en er komen geluiddempende tegels tegen het plafond

Met het vertrek (1963) van de filosofen naar Heerlen komt ook hun ruimte vrij. Deze wordt in 1964 ingericht als recreatie ruimte voor de hoogste klassen: het megaron en een aparte leeszaal.

Voor de middengroep wordt in 1968 ook een nieuwe recreatie ruimte in gebruik genomen, de lounge, in de voormalige infirmerie, naast het kamertje van de ziekenzuster.

Om verdere mijnschade door de kolen ontginning onder Rolduc te voorkomen wordt in 1964 een betonnen korset aangebracht rond de fundering van de kerk. In de zomervakantie van 1967 worden dilatatie voegen aangebracht die delen van het gebouw de mogelijkheid geven te zakken of te bewegen zonder dat andere delen van het gebouw meegesleurd worden en schade oplopen.

Bovenste foto:

Verzakking op het voorplein, deels ook door de feldbiss

Foto onder:

Scheur in muur tussen slaapzaal 5 en 6

Bovenste foto:

Verzakking op Klein Rolduc.

Foto onder:

dilatatievoeg

Nieuwe koers

In 1969 wordt slaapzaal 4 volledig vernieuwd. De nieuwe slaapzaal telt 73 chambrettes en is voorzien van douche en toiletruimtes in de voorhal.

Daarna worden, een verdieping lager, slaapzaal 1 en 2 gesloopt. Er komen kamers voor de inwonende leraren, een eetzaaltje, een dienkeuken met spijzen-lift en een conferentiezaal.

In 1971 komt er een einde aan het vierde Rolduc, daarmee eindigt deze lezing.

Voor de liefhebbers nog even iets over het casino.

Het casino.

Het casino, het recreatieverblijf van de filosofen.

In 1867 betrokken zij de bovenste verdieping van Sebastol, de noordelijke toren van de Fabritius vleugel. Daar onder een congregatiekapel tegenover de ingang van slaapzaal 4.

Tien jaar later, in 1877 werd het casino verplaatst naar Siberië, de zuidelijke toren van de Fabritius vleugel. Op de foto hierboven nemen de filosofen afscheid van deze toren om in 1926te verhuizen naar de dak verdieping van de noordvleugel aan de basse cour.

Ergens in de jaren vijftig verhuisden zij naar de aula minor aan het voorplein.

